

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge in Ieper (Ieper, Zillebeke)

Archeologische site

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge, Ieper (Ieper, Zillebeke), Oude Kortrijkstraat, Bellewaardestraat, zonder nummer – archeologische site

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/33011/122.1

Marc Dewilde met medewerking van Koen Himpe, Hilde Verboven, Birger Stichelbaut, Lieven Stubbe en Jan Decorte

8/05/2018

-

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	5
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	7
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	10
2.	evaluerend gedeelte	11
2.1	Evaluatie van de erfgoedwaarden	11
2.2	Motivering van het type bescherming.....	12
2.3	Motivering van de afbakening van de bescherming	12
2.4	Juridische toestand.....	13
2.4.1	Onroerend Erfgoed:	13
2.4.2	Ruimtelijke Ordening:	13
2.4.3	Natuur en Bos:	13
3.	Beheersvisie.....	13
3.1	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	13
3.2	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	15
3.3	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	16
4.	Bronnen	16
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	17
5.1	Omgevingsplan	17
5.2	Fotobijlage	17
5.3	Kaarten en figuren	17

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Situering

Kader

Van 2002 tot 2005 liep het project 'Inventarisatie van relictten uit de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek'. De Provincie West-Vlaanderen (Oorlog en Vrede in de Westhoek) en de Vlaamse Overheid (Afdeling Monumenten en Landschappen) sloegen daarbij de handen in elkaar. Bedoeling was alle zichtbare oorlogserfgoed in de Westhoek gedetailleerd te inventariseren.

Aansluitend hierop is ook landschappelijk onderzoek opgestart. Dit leidde tot de selectie van 28 herinneringsplaatsen, waar fysisch-geografische kenmerken in de oorlog een rol hebben gespeeld en waar het oorlogslandschap nog beleefd kan worden. Bellewaarde Ridge krijgt in dit lijstje een bijzondere vermelding.

Omdat de oorlog onmiskenbaar ook een ondergrondse afdruk heeft nagelaten, greep in 2010 en 2011 op diverse sites evaluerend archeologisch proefsleuvenonderzoek plaats. Het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed was in november 2010 en februari 2011 op de site van Bellewaarde Ridge actief. In het verlengde hiervan werd ook geofysisch (magnetometrisch) onderzoek uitgevoerd. P. Masters van de Cranfield University bediende de fluxgate gradiometer.

De geofysische verkenning van Bellewaarde Ridge en omgeving kwam ook -gedeeltelijk- aan bod in een ander grootschalig project. Enkele vakgroepen van de Universiteit Gent werkten daarbij samen. In het kader van het onderzoeksproject 'Niet-Invasieve Landschapsarcheologie van de Grote Oorlog (BOF-GOA Universiteit Gent 2014-2018)' werd in de frontzone van West-Vlaanderen een 300-tal hectare geselecteerd dat door middel van geofysische methodes gescand werd om de aanwezigheid en bewaringsgraad van archeologische sporen uit de Eerste Wereldoorlog in kaart te brengen.

Bij bepaalde projecten is ook uitgebreid luchtfotografisch onderzoek ingelast. Dit werd telkens verzorgd door B. Stichelbaut (Universiteit Gent en Centrum voor Historische & Archeologische Luchtfotografie) en leidde tot een gedetailleerde luchtfotografische inventarisatie van deze omgeving.

De combinatie van historisch, luchtfotografisch, geofysisch en (evaluerend) archeologisch onderzoek heeft voldoende aanwijzingen opgeleverd voor een interpretatie van Bellewaarde als WO I-slagveld met uitstekende erfgoedwaarde.

Dit voorliggend beschermingsdossier laat zich gedeeltelijk inschrijven in het thematische beschermingspakket 'Relictten van de mijnenoorlog aan het front van de Eerste Wereldoorlog', dat op zijn beurt kadert in de reeks beschermingsdossiers van het erfgoed van beide wereldoorlogen in Vlaanderen. De WO I-mijnkraters markeren de frontlijn in Ieper, Heuvelland en Mesen in de periode 1915-17.

Heden bestaan op het grondgebied van deze gemeenten nog veertien kratersites. Elf daarvan kregen al een beschermd statuut. Vlakbij liggen de mijnkraters van Hooge. Ze doen zich voor als een langwerpige krater, ontstaan door een gelijktijdige ontploffing op 06/06/1916 van vier mijnen. Ze zijn beschermd als monument sedert 02/06/1992 (ID 12572).

Aan het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge wordt een apart dossier gewijd, omdat aansluitend bij de mijnkraters zones met uitstekend bewaard, ondergronds oorlogserfgoed aansluiten, waarvoor een ander type bescherming aangewezen is.

Ligging

Bellewaarde Ridge is een bescheiden heuvelkam, gelegen ten noorden van de Meenseweg, op een kleine 4 km ten oosten van Ieper-centrum. Samen met het gewezen kasteeldomein Hooge ligt Bellewaarde Ridge besloten tussen de Meenseweg, de Begijnenbosstraat en de Zuiderring (de bedding van de voormalige spoorweg).

De hoogte van Bellewaarde is een westelijke uitloper van de Midden-West-Vlaamse heuvelrug, die van Wijtschate over Zillebeke, Zonnebeke, Moorslede, Staden tot Esen

Beschermingsdossier: Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge, archeologische site

loopt. In Wijtschate gaat de heuvelkam westwaarts over in het hoger gelegen West-Vlaamse heuvelland.

De hoogte van Bellewaarde ligt op + 42,5 m TAW. Ter hoogte van de Begijnenbosstraat is dat nog + 37,5 m TAW. De vallei van de Bellewaardebeek (op + 30 m TAW) zorgt voor een bijkomend, merkbaar hoogteverschil.

Bellewaarde Ridge ligt deels op grondgebied Ieper en grotendeels op grondgebied Zillebeke.

Terrein

Het grootste gedeelte -iets minder dan twee derden- van het te beschermen terrein is grasland. Iets minder dan een derde wordt door bos ingenomen. Het Bellewaardebos of kraterbos is een relictbos met elf mijnkraters. Vóór de oorlog was dit een akkerland, dat bij de Bellewaarde Hoeve hoorde. De huidige Bellewaarde Hoeve is een wederopbouwhoeve, die op ongeveer op dezelfde plaats terecht kwam. Het bos is pas na de oorlog ontstaan. Het terrein was dermate verstoord, dat het niet werd geëffend en ook niet meer voor landbouw in aanmerking kwam. Noordwestelijk ligt Railway Wood of Begijnenbos, dat door de Britten naar de vlakbij gelegen spoorlijn Ieper-Roeselare (de huidige Zuiderring) is genoemd. Op Duitse kaarten staat het bekend als 'Eierwaldchen'. Railway Wood was C.O.O.-bezit, werd na WO II verkocht en verkaveld. Er zijn zes woningen en een twintigtal bijgebouwen in ondergebracht. Drie woningen zijn zonevreemd en mogen enkel onderhouden worden. De rest is akkerland -eigenlijk recent omgezet grasland.

1.2. Historisch overzicht

De Eerste Wereldoorlog is geëvolueerd van een bewegingsoorlog -het oprukkende Duitse en het wijkende geallieerde leger- naar een stellingenoorlog. In november 1914 is de stilstand compleet, waarna de verschuivingen van de linies eerder bescheiden blijven.

Zowel het verloop van de Eerste Wereldoorlog als de topografie zijn in Bellewaarde bepalend geweest voor het ontstaan van een belangrijk oorlogslandschap. Het slagveld van Bellewaarde Ridge is in de periode mei 1915-juli 1917 ontstaan en geëvolueerd, toen de frontlijn pal op de site kwam te liggen en er zich stabiliseerde.

In de eerste fase van de oorlog lag Bellewaarde in de achterhoede. Troepen gingen er op rust of werden er samengetrokken op hun doortocht naar het front.

Aan die relatieve kalme kwam abrupt een einde tijdens de Tweede Slag bij Ieper, die van 22 april tot 25 mei 1915 duurde. De Duitsers gingen in de noordelijke en de noordoostelijke sector in de aanval en gebruikten daarbij voor het eerst chloorgas. Ze openden een front van Steenstraete over Langemark, Zonnebeke, voorbij Geluveld naar Klein-Zillebeke, 13 km in vogelvlucht. Aanvankelijk werd een bres van zes kilometer geslagen aan de noordzijde. Na verschillende, mislukte tegenaanvallen plooiden de geallieerden terug en creëerden een nieuw front, dat ditmaal veel dichterbij Ieper lag. Uiteindelijk waren de geallieerden over een afstand van 10 km tot maximaal een kleine 5 km achteruit gedreven. Een belangrijk stuk van deze linie lag op de westelijke flank van de Midden-West-Vlaamse Heuvelrug, die zuidelijk aansluit op de rij getuigenheuvels met o.m. de Kimmelberg. Daarbij konden de Duitsers de hoger gelegen randzone innemen, wat een aanzienlijk strategisch voordeel betekende en de geallieerden in inferieure posities duwde.

De Tweede Slag werd op 24-25 mei beslecht met de verovering van de hoogte van Bellewaarde. Dit laatste offensief was al op 9 mei 1915 begonnen. Op 24 mei 1915 werd daarbij opnieuw chloorgas ingezet. Na afloop ervan werd de Britse frontlijn ingericht ten oosten van de Begijnenbosstraat (Cambridge Road). De Duitse troepen hebben zich geposteerd in en tussen Y-Wood en de (oostzijde) van Railway Wood. Ze konden daarbij gebruik maken van bepaalde Britse linies. Het Niemandland was er zo'n 130 m breed.

De geallieerden wilden de hoogte meteen heroveren en groeven tussen 7 en 12 juni 1915 verzamelloopgraven ten zuidwesten (aan weerszijden van de Begijnenbosstraat, bij de Witte Poorthoeve) en ten zuidoosten (aan weerszijden van de Meenseweg). Meer dan 3000

Beschermingsdossier: Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge, archeologische site

soldaten gingen op 16 juni 1915 in de aanval. Ze boekten zo'n 200 m terreinwinst. Meer dan 1000 soldaten sneuvelde!

Van 18 juni 1915 tot 31 juli 1917 zou de frontlinie min of meer gehandhaafd blijven. De stellingen werden daarbij stevig in de diepte uitgebouwd.

De hoogte van Bellewaarde bleef een fel betwist gebied en werd o.a. ook het toneel van een heftige ondergrondse confrontatie, een intense ondermijningsoperatie. Vanaf Railway Wood wordt het hoogteverschil duidelijker. De topografie kon hierbij een belangrijke rol spelen. Voor de ondergrondse oorlog met tunnels waren de geallieerden in het voordeel. Ze konden immers hun mijngangen starten vanuit lager gelegen terrein, wat minder grondverzet betekende.

In de sector ten westen van Bellewaarde Hoeve werden 34 "historische" mijnexplosies vastgesteld. Daarvan zijn actueel nog 12 -11 in het kraterbos en 1 in Railway Wood- kraters bewaard.

Toen de Britse legers in het noorden van Frankrijk rond 25 september 1915 een grootschalige aanval bij Loos planden, voerden zij "afleidingsmanoeuvres" op andere plaatsen aan het front uit opdat de Duitse reserves niet naar Loos zouden worden verplaatst. In de Ieperboog werd een breed front van de spoorweg Ieper-Roeselare, over Bellewaarde Hoeve en het Hooge tot de zuidgrens van het Drieblotenbos (Sanctuary Wood) uitgekozen. Bij wijze van inleiding op de aanval lieten de Britten op 25 september 1915 twee mijnen bij Railway Wood ontploffen, het startschot voor de verdere ontwikkeling van de ondergrondse oorlog rond Bellewaarde. De Britse aanval bij Railway Wood draaide overigens op een desastreuze mislukking uit. Duitse mitrailleurnesten zaaiden dood en vernieling op de flank van Bellewaarde Ridge. Die ene dag leden de Britten 4000 verliezen.

Na 25 september 1915 volgden nog tientallen mijnontploffingen, zowel langs Britse als langs Duitse zijde. Langs Britse kant was de 177th Tunnelling Company hier heel actief. Deze eenheid verhuisde in november 1915 vanuit Frankrijk naar Bellewaarde en bleef gedurende twee jaar op deze locatie. Als reactie op de Britse mijnontploffingen, installeerden de Duitse troepen hier eveneens een 'Mineurkompagnie', gevormd uit manschappen van de 53ste en 54ste reservedivisie. Tussen mei 1915 en juli 1917 groeven de troepen zich in en bouwden hun stellingen grondig uit. De gevechten werden vanaf toen vooral ondergronds gevoerd. In de eerste helft van 1917 volgde de ene explosie na de andere. De laatste mijn ontplofte op 24 juli 1917, kort voor de aanhef van de Derde Slag bij Ieper. Ook het gebruik van het uiterst giftige mosterdgas (Yperiet) werd hier geïntroduceerd en wel bij een nachtelijke aanval van 12 op 13 juli 1917.

Tot het volgende grote offensief (Derde Slag bij Ieper) ontploften nog vele mijnen. Op de loopgravenkaarten van 1915-1917 troffen we op deze locatie in totaal 34 historische mijnkraters aan. Meestal volgde een infanterieaanval op de explosie, om de nieuw ontstane krater zo snel mogelijk in te nemen. Van daaruit kon het vijandelijke front met meer precisie onder vuur worden genomen. Vooral de grotere kraters waren de meest geëerde locaties. De tot versterkingen uitgebouwde mijnkraters verdeelden het niemandsland eigenlijk in invloedssferen. Rond Bellewaarde waren 13 van de 34 mijnkraters in de Britse frontlinie ingewerkt, tegenover minstens 21 in de Duitse invloedssfeer (toestand op 30 juni 1917). De belangrijkste kregen ook een naam.

Op 31 juli 1917 lanceerden de geallieerden een offensief rond Ieper. Onmiddellijk braken zij door de vijandelijke linies. De eerste Duitse linie was kennelijk schaars bemand. Voorvoelden ze de komende aanval?

Bellewaarde Ridge werd door de Duitsers heroverd tijdens het lenteoffensief van april 1918. In deze periode werden bestaande loopgraven en bunkers gerecupereerd, aangepast aan de gewijzigde frontsituatie, nieuwe infrastructuur aangelegd. Ook hiervan zijn sporen in het bodemarchief te verwachten.

Voor Bellewaarde Ridge kwamen de oorlogshandelingen tot een einde op 28 september 1918, op de eerste dag van het bevrijdingsoffensief.

Op het einde van de Tweede Wereldoorlog werd het Bellewaardebos nog even ingeschakeld in een Duits offensief tegen Groot-Brittannië door (de opstart van) de installatie van een V 1-lanceerstelling.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

Kenmerkend voor de site is de aanwezigheid van goed bewaarde ondergrondse en aan de oppervlakte aanwezige structuren en sporen van de Eerste Wereldoorlog, zijnde mijnkraters, tunnels, ondergrondse schuilplaatsen, ingegraven bunkers en andere resten van militaire infrastructuur.

Mijnkraters

Van de mijnslag zijn op heden in Bellewaarde nog 12 kraters overgebleven (erfgoedobjecten/304162). Zij markeren het niemandsland en de ligging van de frontlijnen uit de periode 1915-17. Deze kraters zijn zichtbaar op het terrein als cirkelvormige depressies of met water gevulde "putten" in het landschap.

Bij elke mijn horen tunnels. Voor het plaatsen van de mijnen is een gigantisch gangenstelsel ontstaan, dat op verschillende plaatsen tot onder het, te beschermen areaal doorloopt en voor een bijkomende erfgoedwaarde zorgt. Uit archivalisch onderzoek is de locatie van het Britse tunnelstelsel bekend. Het bevindt zich ook deels in de ondergrond van Railway Wood en de aanpalende akkers.

Bodemarchief

Ook het andere ondergronds erfgoed is zeer dens. Volgens de luchtfoto's werden in Bellewaarde meer dan 42 km gevechtloopgraven aangelegd en 32 km verbindingsloopgraven. Verspreid over deze slagveldsector zijn met zekerheid een 60-tal bunkers geregistreerd; er zijn aanwijzingen voor nog 25 andere. Door het verloop van de Derde Slag bij Ieper moest voorzien worden in wegen (4,8 km) en smalspoorwegen (3,4 km), die nodig waren voor de afvoer en aanvoer van mensen en materiaal. Ook hiervan kunnen sporen in de bodem voorkomen.

Bij evaluerend archeologisch onderzoek in 2010 en 2011 door het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed werden goed bewaarde loopgraven en schuilplaatsen aangetroffen en opgegraven. Bij het onderzoek is zowel over de Britse als over de Duitse eerste linie een proefsleuf aangelegd en onderzocht. Dit gaf aan dat bijwijken een zeer consistent bodemarchief tot stand was gekomen. Zeker waar de stellingen geruime tijd gehandhaafd bleven werden ze steeds grondiger uitgebouwd en hebben ze een duidelijke archeologische afdruk nagelaten. Het voortdurend herstellen van de, door beschietingen beschadigde posities, de aanpak van de wateroverlast en het beschoeien van de zijwanden van de loopgraven blijken grote aandachtspunten.

In de proefsleuf zijn aan Duitse zijde verschillende structuren aangesneden. De centrale loopgraaf werd vanaf 24 mei 1915 (tot 31 juli 1917) door de Duitsers bemand. In wezen is het echter een, door de Duitsers veroverde, Britse constructie. De luchtfoto's geven hierover duidelijke aanwijzingen. De traversen zijn immers zo aangebracht dat de vuurlinie op het oosten uitkijkt, in de richting van de, voor de Britten, eventueel te verwachten Duitse aanvallers. Aanvankelijk -vanaf 25 mei 1915- werd de loopgraaf geïncorporeerd in de Duitse achterlinie. Na de Britse tegenaanval van 18 juni 1915 kwam de Duitse 1ste linie er te liggen. Bij het Duitse Lenteoffensief (9 tot 29 april 1918) werd de stelling volgens een luchtfoto uit juli 1918 opnieuw in gebruik genomen.

De Duitsers hebben de constructie aangepast en voorzien van een houten schuilplaats aan de frontzijde en een betonnen bunker aan de veldzijde. Beide constructies zijn ingekapseld met zandzakken om aan de impact van de beschietingen te weerstaan.

De hoofdloopgraaf is onderaan 0,6m breed en verschillende malen hersteld, waarbij enkel hout gebruikt is. Brede of smalle 'duckboards' volgen elkaar op. De opeengestapelde loopvlakken zorgden zo ook voor een bepaalde vorm van drainage. In het profiel zijn deze niveaus duidelijk afleesbaar. Voor de wanden werd onder meer vlechtwerk toegepast. Ook de wandpalen geven dit aan. Plaatselijk zijn verspringingen merkbaar, restanten van vroegere situaties.

De houten schuilplaats meet buitenwerks 2,4 op 1,8 m en is door een 2 m lange overloop verbonden met de loopgraaf. Hierbij is onder meer een staldeur van 0,89 op 0,61 m herbruikt.

Bepaalde onderdelen van deze constructie zijn gemarkeerd met Romeinse cijfers, zodat waarschijnlijk van een bouwpakket kan gesproken worden. Er is gebruik gemaakt van rondhouten (liggers, schuine en rechte staanders), balken en planken (wanden en vloer). Op een ligger zien we XX met een schuin streepje ernaast. In een balk stond XIII ingekerfd, in een andere IX of XI. Door middel van pen-gatverbindingen en inkepingen voor de schuine staanders werd de constructie bijeen gehouden. In de zuidoostelijke hoek is een gedeelte van de wand bewaard.

Er zijn aanwijzingen dat er een tweede (verwoeste?) schuilplaats ten noordwesten van de eerste mag gesitueerd worden. Een rechthoekige zone grijs gereduceerde leem en enkele verticale balken op de rand ervan wijzen hierop.

De zone met de schuilplaatsen is volgens de luchtfoto's met een loopgraaf omgeven.

Benaderend kunnen de afmetingen van de betonnen bunker, waarvan enkel een gedeelte werd aangetroffen, op 4,5 op minstens 6 m geschat worden. Voor de flankerende loopgraaf zijn metalen platen gebruikt bij de beschoeiing. Aan de andere zijde is de loopgraaf ingekapseld door zandzakken. Vanaf augustus 1915 komt deze verbindingloopgraaf op de luchtfoto's voor.

Aan Britse zijde krijgen we een totaal ander beeld. Het blijkt een zwaar geteisterde zone te zijn, waarin de structuren veel minder substantieel zijn uitgewerkt. Volgens de luchtfoto's is de frontlijnloopgraaf al in april 1916 door de Britten gegraven. De frontlijn komt hier wel heel dicht tegen de kraterzone aanleunen. Het is duidelijk dat de loopgraaf herhaaldelijk moest hersteld of aangepast worden. Zware versteviging was, gezien de voortdurende beschietingen en de ondermijningsoperaties niet opportuun.

Ondanks het feit dat ook deze loopgraaf zwaar geleden heeft onder de beschietingen en als het ware samengedrukt is, kan de opbouw ervan duidelijk afgelezen worden. Het is een U vormige greppel (onderaan 0,7 tot 1 m breed), waarvan de wanden vooral uit golfplaten (minstens 0,7 m breed) bestonden. Hier en daar waren ze hersteld of versterkt met houten planken. Er is zelfs heraanleg gebeurd, zoals blijkt uit het dieper uitgraven ervan. De beschoeiing wordt gestut door houten palen. Op de bodem lagen houten planken. Aan de veldzijde sloot (de hoek van) een schuilplaats aan. De breedte bedraagt 1,5 m.

Waarschijnlijk was deze linie dun bemand -weinig vondsten- en fungeerde ze meer als uitkijk. De opeenvolgende ontploffingen noopten immers tot terughoudendheid.

Als de resultaten van dit proefsleuvenonderzoek via de combinatie met de luchtfotografische kennis en de geofysisch geïnspireerde informatie over het volledige gebied geëxtrapoleerd worden, ontstaat een dense ondergrondse sporenlaag, de neerslag van ettelijke jaren oorlogsvoering.

Railway Wood

Na de Britse tegenaanval van 16 juni 1915, waarbij ze ten koste van zeer zware verliezen zo'n 200 m terreinwinst boekten, bevond Railway Wood zich in de voorste Britse linies. De Britten namen daarbij o.a. opnieuw stellingen in, die tijdelijk in Duitse handen waren geweest. Tot 31 juli 1917 wordt de omgeving het kader voor een meedogenloze ondergrondse oorlog met dieptemijnen.

Zo ontstonden aan de oostzijde van het bos al vroeg enkele kraters. Tal van loopgraven doorsneden het bos in verschillende richtingen. Tenslotte kwam hier ook een uitgebreide, ondergrondse verblijfsaccommodatie tot stand.

Ter hoogte van de oostelijke punt van Railway Wood -het Niemandslaan is hier amper 30 m breed- grijpen de eerste ontploffingen plaats en dat op 25 september en 17 oktober 1915.

De eerste linie -tussen 25 mei en 16 juni door de Duitsers bezet- is in Railway Wood zeer sterk uitgebouwd. Het gaat over een echt bolwerk. Aansluitend doorkruisen verbindingsloopgraven in oost-westelijke richting het bos. Aan de westzijde van het bos en ten westen van de Begijnenbosstraat ligt de tweede linie.

Ten noorden van de splitsing Oude Kortrijkstraat-Begijnenbosstraat, aan de westzijde van Railway Wood ontstond een belangrijk complex van ondergrondse ruimtes, die voor allerlei doeleinden konden gebruikt worden (Cambridge Road dugouts). Van hieruit vertrekt in oostelijke richting een gang, waarop halfweg het bos een andere batterij ondergrondse verblijven aansloot. Hoop en al bevindt men zich hier op 200 m afstand van de vijand. Ze worden bereikt via de verbindingsloopgraven.

De bewaringstoestand van dergelijke complexen is moeilijk in te schatten. Ze vormen een latente context, die zich al eens manifesteert door een onverwachte grondverzakking. Halfweg januari 2018 was dat opnieuw het geval.

Speciaal erfgoed

Ook de mijnkraters vertegenwoordigen belangrijk archeologisch erfgoed. Er zijn tunnels aan verbonden. Er zijn trouwens ook ondergrondse confrontaties geweest, waardoor gravende soldaten levend begraven werden. Bepaalde kleinere tegenmijnen waren trouwens bedoeld om het graafwerk van de vijand te verstoren. Bij de detonaties en de daaropvolgende aanvallen zijn ook vele soldaten gesneuveld. Een aantal daarvan is sedertdien vermist. Hun resten zijn in de kraters achtergebleven. Bij de aansluitende aanvallen zijn de kraters soms veroverd en een tijdlang als stelling uitgebouwd, dan wel in de linies geïntegreerd. Vooral de aanleg van schuilplaatsen in de flanken van de kraters is een vaak wederkerend verschijnsel. Vooral ter hoogte van de noordelijke kraters (o.a. Momber) in het kraterbos hebben de geallieerden een concentratie van saps (korte naderingsloopgraven) en andere loopgraven uitgebouwd om bepaalde kraters in een offensieve stelling te integreren.

De kraters in het Bellewaardebos zijn onderhevig geweest aan ernstige erosie en verlanding, die zowel het volume als de diepte hebben aangetast. Momber (nr. 8) is met 43 m diameter de grootste krater. Oorspronkelijk bedroeg die zo'n 45 m. Ook de lip van deze krater is bewaard gebleven. Op het DHM wordt duidelijk dat ook van de kraters nr. 28, 23, 25 en 32 de lip geheel of gedeeltelijk de tand des tijds overleefd heeft.

Binnen de afbakening komen ook nog andere archeologische sporen voor.

Centraal noordelijk herinnert een duidelijke U-vormige depressie aan de laatmiddeleeuwse verschijningsvorm van de Bellewaarde Hoeve. De depressies zijn de restanten van de walgracht rond een wooneiland, waarop allerlei middeleeuwse constructies hebben gestaan en waarvan nu enkel nog de funderingen resten. Mogelijk betreft het een tweeledig site met walgracht met opperhof en neerhof, waarvan na de oorlog enkel het neerhof verplaatst en heropgebouwd is.

In en rond de hoevegebouwen van Bellewaarde Hoeve is een netwerk van Duitse loopgraven ontwikkeld, dat de ruïnes ervan zo goed mogelijk benutte. Uiteraard kan ook de kelder substantieel versterkt zijn en het hart van een bolwerk geworden zijn.

Net ten noorden van de Momberkrater is op het DHM een rij van minstens 5 vlekjes merkbaar, die als de lanceerbasis van V1-raketten uit de Tweede Wereldoorlog wordt geïnterpreteerd. De opstelling was voor 10 % afgewerkt. We kunnen er een opeenvolging (v.l.n.r.) van het langwerpig lanceerplatform en 4 (nu verdwenen) schansblokken van de

Beschermingsdossier: Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge, archeologische site

lanceerhelling in zien. De aanleg van V1-lanceerbasisen situeert zich in de kuststreek tussen 13 juni en 1 september 1944.

Historisch permanent grasland.

Uit een serie luchtfoto's blijkt dat de weiden van Bellewaarde Ridge dat al zijn sedert de Tweede Wereldoorlog. Het heeft er zelfs alle schijn van dat ze dat al zijn sedert de Eerste Wereldoorlog. Er is dus sprake van historisch permanent grasland.

Uit het beschikbare kaart- en fotomateriaal kan afgeleid worden dat het terrein minstens sedert de Tweede Wereldoorlog constant als grasland in gebruik was.

Op de Ferrariskaart (1771-78) komt de Bellewaarde Hoeve niet voor! Het terrein wordt als bos (N en NW), akker (O en centraal) en grasland (Z) weergegeven. Railway Wood is bos. Eigenlijk zijn Railway Wood, het inmiddels verdwenen, zuidelijke Y-Wood, Polygon Wood, het Reutelbos, het Vijverbos, ... restanten van een groot middeleeuws boscomplex, dat Rumetra, Rumterwoud en ook wel de Nonnebossen werd genoemd.

Op de kadasterkaart van Popp (1842-79) kan het landgebruik niet afgelezen worden. Wel is duidelijk dat er een verkaveling heeft plaatsgegrepen, waarbij regelmatige percelen gesneden zijn uit grotere eenheden. Ook is de, deels omgrachte Bellewaarde Hoeve aangegeven.

Op de kaart van Vandermaelen (1846-54) wordt die situatie helder. Een gedeelte van het bos -ten W, NW en N van de hoeve- is ontgonnen als akkerland. Ten Z van de hoeve komt grasland voor. Railway Wood is grotendeels onder akker, op een noordelijke streep bos na.

Op de Dépôt de la Guerre-kaarten zijn momentopnamen uit 1865 en 1883 bekend. Daaruit blijkt een toename van het grasland. Het kraterbosje was als akkerland in gebruik, net als de noordoosthoek van het terrein. Railway Wood was opnieuw bos geworden.

Op de loopgravenkaarten wordt het terrein rond de hoeve meestal als grasland gekarakteriseerd. Enkel noordoostelijk is een akker te zien. Deze kaarten zijn nu eenmaal op de toenmalige topografische kaarten gebaseerd. Gezien de naamgeving is Railway Wood dan ook bos.

Vanaf de Tweede Wereldoorlog is van Bellewaarde een serie luchtfoto's beschikbaar, die tot op heden doorloopt. Bij een overzicht ervan blijkt dat het volledige terrein onveranderd als bosgebied en als grasland gehandhaafd bleef.

Railway Wood is na de oorlog bos gebleven.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens meerdere plaatsbezoeken op 19 en 27 oktober en 7 november 2017. De fysieke toestand is op 19 oktober 2017 fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

Het te beschermen slagveld wordt deels ingenomen door grasland met veel microreliëf en deels bos. Het presenteert zich als een oneffen, geaccidenteerd en pokdalig, nu eens glooiend, dan weer abrupt afgesneden terrein. Dit geheel verbergt sporen van gedempte mijnkraters en loopgraven, van borstweringen vóór de loopgraven, maar ook van bunkers en schuilplaatsen uit de Eerste Wereldoorlog. Daarnaast bevinden zich op het terrein ook enkele bodemsporen uit de Tweede Wereldoorlog. De naoorlogse methoden van diepgronden en egaliseren -met de bedoeling om de landbouwgronden terug gebruiksklaar te maken, zijn hier niet of in zeer beperkte mate toegepast, zodat het terrein er geaccidenteerd bij ligt en het bodemarchief aanzienlijk beter bewaard is gebleven.

Het waarderend archeologisch onderzoek gaf aan dat de verwachte sporen er effectief zaten, herkenbaar waren en ook goed bewaard waren. Soms kwamen ze direct onder de graszode voor en blijken dus al kwetsbaar te zijn voor oppervlakkige ingrepen. Zowel de

Beschermingsdossier: Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge, archeologische site

houten, als de metalen onderdelen bleken nog in uitstekende staat te zijn. Zelfs het licht materiaal zoals vlechtwerk of golfplaten had de tand des tijds overleefd.

Er zijn ook enkele bredere, rechtlijnige depressies aanwezig, die in verband moeten gebracht worden met de middeleeuwse grachten rond de verwoeste Bellewaarde Hoeve, die na de oorlog iets zuidelijker heropgebouwd is.

Een ander gedeelte -de kraterzone- is na de oorlog spontaan 'verbost' en na de Tweede Wereldoorlog aangeplant met (vooral) populieren. Daardoor zijn de mijnkraters in Bellewaardebos bewaard kunnen blijven. Recent legde de stad Ieper een niet-verhard pad doorheen het bosje aan, dat zich van west naar zuid tussen de kraters slingert en gemarkeerd wordt door gestapeld snoeihout. Het ontsluit de site en leidt het publiek doorheen dit landschap van de mijnkraters uit de Eerste Wereldoorlog.

Railway Wood is als C.O.O.-bos heraangelegd en als dusdanig onaangeroerd gebleven. In de jaren 1960 verschijnen de eerste weekendhuisjes en wordt het bos uiteindelijk verkaveld.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1 Evaluatie van de erfgoedwaarden

Het slagveld Bellewaarde Ridge heeft omwille van meerdere aspecten een hoge archeologische waarde. Deze waarde blijkt uit de diverse onderzoeken die aan deze bescherming vooraf gegaan zijn. Na omstandig bureau-onderzoek, waarbij historische luchtfoto's, allerlei kaartmateriaal en enkele historische bronnen zijn bestudeerd, is ook geofysisch en landschappelijk onderzoek uitgevoerd. Aansluitend is archeologisch veldwerk verricht.

Dit evaluerend onderzoek greep plaats in 2010 en 2011. Zowel over de Britse als over de Duitse eerste linie is een proefsleuf aangelegd en onderzocht. Dit gaf aan dat bijwijken een zeer consistent bodemarchief tot stand was gekomen. Zeker waar de stellingen geruime tijd gehandhaafd bleven werden ze steeds grondiger uitgebouwd en hebben ze een duidelijke archeologische afdruk nagelaten. Het voortdurend herstellen van de, door beschietingen beschadigde posities, de aanpak van de wateroverlast en het beschoeien van de zijwanden van de loopgraven blijken grote aandachtspunten.

Het historisch, luchtfotografisch, geofysisch en landschappelijk onderzoek heeft voor Bellewaarde een ongemeen groot bestand aan informatie en sporen gegenereerd. In combinatie met de topografische gegevenheid -op de westelijke flank van de Midden-West-Vlaamse heuvelrug- blijkt Bellewaarde een locatie te zijn met hoog archeologisch potentieel.

Evaluerend proefsleuvenonderzoek beantwoordde ruimschoots aan de verwachtingen en bevestigde de aanwezigheid en de uitstekende bewaring van de oorlogssporen.

Daarnaast zijn de bewaarde mijnkraters sprekende getuigen van de ondergrondse mijnenoorlog, zoals die van einde 1915 tot midden 1917 in Vlaanderen gevoerd is. Dergelijke goed bewaarde en zichtbare relictten zijn trouwens zeldzaam. Ze hebben ook een grote belevings- en contextwaarde.

De site heeft ook culturele waarde als herdenkingsplaats voor de soldaten, die het leven verloren bij de mijndetonaties en niet teruggevonden werden. Daarbij komen de gravende soldaten, die omkwamen bij tegenmijnen of ondergrondse confrontaties.

De evolutie, die Railway Wood na de oorlog heeft meegemaakt, garandeert de aanwezigheid van een goed bewaard bodemarchief. Daarnaast steekt er dieper ondergronds een ingewikkeld netwerk van mijn- en verbindingsgangen en manschapsverblijven.

Beschermingsdossier: Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge, archeologische site

De aanwezigheid van de Eerste Wereldoorlog wordt ook gesymboliseerd door het gebruik van authentiek oorlogsmateriaal in de afsluitingen van de weiden. De tuiten van rumkruiken dienen soms als isolatoren voor de schrikdraad; ook bepaalde metalen staven en platen zijn ooit in de aankleding van loopgraven geïntegreerd geweest.

2.2 Motivering van het type bescherming

Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge wordt beschermd als archeologische site. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een archeologische site als volgt: "een onroerend goed dat ondergronds, aan de oppervlakte of onder water aanwezig is, met inbegrip van de archeologische artefacten die er integrerend deel van uitmaken, van algemeen belang wegens de archeologische erfgoedwaarde."

Honderd jaar na datum zijn nog maar weinig authentieke oorlogslandschappen van de Eerste Wereldoorlog bewaard gebleven. Terreinen, die op de frontlinie lagen, na de oorlog in grasland gebracht zijn en niet gediëpgrond zijn, worden uiterst zeldzaam.

Uit het niet-invasief landschapsonderzoek (kaarten, luchtfoto's, geofysische scans, ...) blijkt de aanwezigheid van een intens netwerk en clusters van ondergrondse resten, archeologische sporen van de oorlogsinfrastructuur of sporen, die getuigen van de oorlogshandelingen. Evaluerend archeologisch veldwerk bevestigt de aanwezigheid ervan en de kwaliteit van de bewaring. Aanvullend levert archivalisch onderzoek informatie over een uitgestrekte, ondergrondse verblijfsaccommodatie voor de Britse soldaten onder Railway Wood. Daarnaast is ook het ondergronds mijngangenstelsel een belangrijke component van dit ondergronds patrimonium.

Door zowel cartografisch en luchtfotografisch als geofysisch onderzoek is de aanwezigheid van een groot aantal oorlogsstructuren duidelijk. Evaluerend archeologisch onderzoek ervan heeft de aanwezigheid en de uitstekende bewaring van substantiële bodemsporen bewezen, wat over de volledige oppervlakte een belangrijk bodemarchief suggereert.

Dat bij de mijndetonaties slachtoffers gevallen zijn, die nog altijd in de bodem rusten is een bijkomend element, dat gepaste aandacht en respect verdient. Bepaalde kraters zijn trouwens ook tijdelijk als stelling uitgebouwd, dan wel in een linie geïntegreerd, waardoor opnieuw archeologische sporen zijn gegenereerd. De veelheid en diversiteit aan ondergrondse sporen en de uitzonderlijke bewaring ervan wettigen dan ook een passende en dus archeologische bescherming.

2.3 Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

Het te beschermen terrein wordt beperkt tot het bosgebied en het grasland, omdat het evaluerend archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat de aangetroffen structuren in grasland tot in de bovenlaag kunnen reiken en dan ook een groter archeologisch potentieel hebben. Net onder de graszode kunnen al beschoeiingsplaten van loopgraven voorkomen. Het perceel akkerland is recent ontstaan en was voorheen grasland. Het kraterbos is pas na de oorlog ontstaan, omdat het terrein dermate verstoord was en heraanleg te veel tijd en middelen zou vergen. Het weerspiegelt dus de authentieke situatie tijdens en kort na de oorlog, waardoor het een uitzonderlijke erfgoedwaarde heeft. Railway Wood is na de oorlog als bos versted. Het is enkel verstoord door de bouw van een aantal verspreide constructies, waarvan sommige eerder licht te noemen zijn.

Beschermingsdossier: Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge, archeologische site

2.4 Juridische toestand

2.4.1 Onroerend Erfgoed:

Bellewaarde Ridge ligt in het vastgesteld landschapsatlasrelict 'Ieperse vestingen en omgeving, bossen ten zuiden en heuvelrug Wijtschate-Mesen' (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10453>).

Uit de (vastgestelde) inventarissen komt daarnaast nog volgende item naar voor. Het gedenkkruis R.E. Grave (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/213279> – bouwkundig erfgoed) herdenkt twaalf slachtoffers van de mijnenoorlog.

De Liverpool Scottish Stone (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/94776> – inventaris wereldoorlogerfgoed) brengt hulde aan een regiment, dat bij een poging tot herovering van de hoogte van Bellewaarde op 16 juni 1915 zware verliezen leed.

De landschapsatlas omvat de mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog als getuige van de ondergrondse oorlogsvoering: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/304162>

2.4.2 Ruimtelijke Ordening:

Gewestplan

Op het gewestplan Ieper-Poperinge (14/08/1979) staat de afgebakende zone deels als bosgebied en deels als landschappelijk waardevol agrarisch gebied ingetekend. In 2006 besliste de Vlaamse regering het tweede mee op te nemen in het 'herbevestigd agrarisch gebied' (HAG).

2.4.3 Natuur en Bos:

Kraterbos of Bellewaardebos en Railway Wood of Begijnenbos
Enkel het bosdecreet geldt. Er is geen bosbeheersplan voorhanden.

Het grasland dat binnen de beschermingsperimeter valt en ten zuiden van de Oude Kortrijkstraat ligt, wordt door de Biologische Waarderingskaart (versie 2) als historisch permanent grasland omschreven, meer bepaald als soortenarm permanent cultuurgrasland (hp) (zie kaartlaag op www.geopunt.be). Het natuurdecreet is er van toepassing.

3. BEHEERSVISIE

3.1 Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het ministerieel besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

De archeologische bescherming van Bellewaarde Ridge beoogt het *in situ* behoud op lange termijn van de sporen van de Eerste Wereldoorlog. Omdat het bodemarchief meestal onzichtbaar is, maar soms dicht onder het oppervlak zit, moeten activiteiten, die bodemverstoring meebrengen, vermeden worden. Het behoud van het grasland biedt in deze de beste bescherming. Ook essentieel is het behoud van de mijnkraters. Behoud, goed beheer en herstel, indien nodig, staan daarbij centraal. Gangbare bosbeheerpraktijken, zoals (selectieve) dunningen, blijven uiteraard mogelijk.

Hieronder lichten we een aantal van deze beheersdoelstellingen toe zodat duidelijk is wat er mee wordt bedoeld.

Uit het proefsleuvenonderzoek blijkt een oorlogslandschap aanwezig te zijn met vele én verschillende, uitstekend bewaarde sporen, ongerept na de summiere naoorlogse egalisatie.

Een belangrijke vaststelling is dat het terrein niet 'gediepgrond' is. 'Diepgronden' betekent het al dan niet grondig vergraven van het terrein om de, voor de landbouw hinderlijke oorlogsresten te verwijderen en de teelaarde opnieuw boven te halen. Op bepaalde plaatsen kwam in de jaren '50 ook een beweging op gang om oude metalen op te spitten en te verkopen. Van dat alles is geen sprake in Bellewaarde.

Dit impliceert dat de oorlogssporen in Bellewaarde niet verstoord zijn, zich direct onder het maaiveld bevinden en uiterst kwetsbaar zijn. Onder geen enkel beding mag de bodem dan ook verstoord worden.

Het betreffende terrein bestaat (groten)deels uit historisch permanent grasland en deels uit bosgebied. Behoud van grasland is gunstig voor de ondergrondse sporen.

Historisch permanent grasland binnen deze archeologische site mag enkel gescheurd worden (met inbegrip van frezen en opnieuw inzaaien van grasland) na toelating.

Noch voor het kraterbos, noch voor Railway Wood is er geen bosbeheersplan voorhanden. Het bosdecreet stipuleert het behoud van het reliëf en stelt dat kappingen en andere ingrepen in een privébos door het agentschap Natuur en Bos moeten gemachtigd worden. De basisdoelstelling van de bescherming is het behoud van het microreliëf. Bij toekomstig bosbeheer moet rekening gehouden worden met zowel het bodemarchief als het microreliëf. Er moet gestreefd worden naar een beheer dat de relictten op lange termijn veilig wil stellen en boswerken vermijdt, die de bodem beschadigen.

Omdat sommige handelingen schadelijk zijn voor de erfgoedwaarden en aanleiding kunnen geven tot het verloren gaan van erfgoedelementen of erfgoedkenmerken zijn een aantal handelingen absoluut verboden. Het behoud van de mijnkraters als reliëfvorm is een van de basisdoelstellingen van de bescherming. Geheel of gedeeltelijk dempen van de kraters is dan ook zonder meer verboden. Deze verbodsbepaling is opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. Voor deze handeling kan geen vergunning of toelating worden gegeven.

Bij kappingen (dunningen, verwijderen van exoten, ...) moeten sleeproutes en eventuele exploitatiewegen op plan gezet worden. Van het tracé van deze routes en wegen mag niet afgeweken worden. Het gebruik van lierkracht of paardenkracht kan overwogen worden, maar ook hiervan dient de impact op het bodemarchief ingeschat te worden. De inzet van zware machines, die door hun gewicht of omvang diepe sporen op het terrein achterlaten, wordt best vermeden.

Dunningskappingen moeten uitgevoerd worden in een geschikte periode, afgestemd op een gemiddeld lage grondwaterstand, om bodemverstoring te beperken. Preventieve kappingen in functie van behoud van het bodemarchief, bijvoorbeeld van windvallige bomen, kunnen steeds worden uitgevoerd. Het nuttige stamhout wordt dan in een geschikte periode afgevoerd of kan als liggend dood hout ter plaatse blijven liggen.

Beschermingsdossier: Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge, archeologische site

Ook kunnen bepaalde kap-technische voorwaarden opgelegd worden, zoals het stapelen van alle kroonhout op hopen, het maximaal sparen van de onder- en nevenetage, enzovoort.

De inrichting en het beheer van de site dragen bij tot de beleving ervan. De kraters en de kraterlippen worden boomloos gehouden om de zichtbaarheid te verzekeren en de beleving te verhogen. Betreding wordt verboden om erosie en verlanding te vermijden en zo ook de eventuele waterplas in de krater in stand te houden. Het kraterbos is trouwens via wandelpaden toegankelijk gemaakt. Bij het onderhoud van de wandelpaden wordt beter geen verharding aangebracht.

Op de kwetsbare, erosiegevoelige plekken (kraters, kraterlippen) worden beter geen aanplantingen gedaan. In het geval bomen moeten gekapt worden (dunning, dreigende windval, ...), zullen wortels en stomp niet gerooid worden. Wanneer het herstel van de kraterwand of -lip overwogen wordt, wordt enkel grond aangevoerd en geen kunstmatig materiaal gebruikt.

Mocht in de toekomst een bosbeheersplan opgemaakt worden, dan worden het archeologisch erfgoed en het beheer van de kraters geïntegreerd in het plan. Toekomstige bosbeheerswerken kunnen er dan maximaal op afgestemd worden.

Het grasland, dat recent in akkerland is omgezet, mag niet gediëpplougd worden, zodat de Duitse vuurlinie niet verder degradeert. Eigenlijk is omzetting naar grasland wenselijk.

Indien het behoud *in situ* van de ondergrondse sporen niet mogelijk is en graafwerken niet te vermijden zijn, worden ze voorafgegaan door grondig archeologisch onderzoek volgens de geldende regelgeving, waartoe ook uitgebreide rapportage behoort. Zo wordt het *ex situ* behoud van de archeologische informatie gegarandeerd.

Metalen archeologische vondsten die zich onmiddellijk onder het maaiveld in de bodem bevinden kunnen van belang zijn voor de kennis van de beschermde archeologische site. De Code Goede Praktijk (versie 2.0) stelt daarom in hoofdstuk 33 dat een erkende metaaldetectorist geen vondsten kan opsporen in beschermde archeologische sites.

Het gebruik van een metaaldetector om archeologische vondsten met metalen component op te sporen dient daarom te gebeuren door een erkende archeoloog of door een erkende metaaldetectorist onder de autoriteit van een erkende archeoloog en dit enkel in het kader van een onderzoek vanuit wetenschappelijke vraagstelling of in functie van de opmaak of de uitvoering van een archeologienota.

Omdat de bescherming het *in situ* behoud van de oorlogsrestanten in de ondergrond beoogt, wordt het aanwezige gebouwenbestand buiten beschouwing gelaten. Deze bescherming kent immers geen erfgoedwaarde toe aan de gebouwen. Enkel ingrepen in de bodem bij verbouwingen of nieuwbouw moeten voorafgegaan worden door grondig archeologisch onderzoek. Het blijft immers mogelijk dat onder de gebouwen oorlogssporen bewaard zijn.

3.2 Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

Beschermingsdossier: Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge, archeologische site

In het Onroerendergoeddecreet en Onroerendergoedbesluit is een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3 Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerendergoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerendergoedgemeenten is te vinden op www.onroerendergoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

BARTON P., DOYLE P. en VANDEWALLE J. 2005: *Beneath Flanders Fields Tunnels en mijnen 1914-18*, Zonnebeke.

DECOODT H. 2006: Themanummer Eerste Wereldoorlog, *In de Steigers*, 3-52.

DEWILDE M., de MEYER M. en SAUNDERS N.J. 2007: Archeologie van de "grote oorlog" De Vlaamse situatie, *M&L Monumenten, landschappen en archeologie*, jg. 26-1, 37-54.

DEWILDE M., STICHELBAUT B. en WYFFELS F. 2014: De sporen van de "grote" oorlog archeologisch onderzocht. Proefsleuvenonderzoek bij Bellewaarde Hoeve en Y Wood, (ongepubliceerd rapport).

DEWILDE M., STICHELBAUT B., VAN HOLLEBEEKE Y., VERBOVEN H. en WYFFELS F. 2014: Bellewaarde en zijn turbulente oorlogsverleden, *M&L, Monumenten, landschappen en archeologie*, jg. 33-3, 30-47.

DEWILDE M., VERBOVEN H. and WYFFELS F. 2016: Bellewaarde Ridge (Belgium): Survey of a World War I landscape. In: STICHELBAUT B. and COWLEY D. (ed.), *Conflict Landscapes and Archaeology from Above*, 29-44.

KOCH K. 2010: *Een kleine geschiedenis van de grote oorlog 1914-1918*.

MASTERS P. 2012: Archaeological and Landscape Survey of Flanders Fields: Geophysical Survey of WWI, *Cranfield Forensic Institute Report No 54*, (unpublished report).

STICHELBAUT B. 2017: Bellewaarde: 2017B84 Historisch vooronderzoek projectgebied a.d.h.v. historische luchtfoto's en loopgravenkaarten, *CHAL-rapport 22*.

STICHELBAUT B. (samenstelling) 2018: *Sporen van oorlog Archeologie van de Eerste Wereldoorlog*, (Brugge).

STICHELBAUT B. en CHIELENS P. 2013: *De oorlog vanuit de lucht 1914-1918. Het front in België*, Brussel (Mercatorfonds).

VANACKER L., VANBESELAERE J. e.a. 2007: *De V1 in West-Vlaanderen*, (eigen beheer).

VAN WANZEELE P. 2002 : Diggers, juli, augustus, september 2000 Chronologisch relaas van het archeologisch onderzoek in de regio Ieper, *Historia Flandrensis*, 9-1, 14-20.

Beschermingsdossier: Het Eerste Wereldoorlog-slagveld van Bellewaarde Ridge, archeologische site

VERBOVEN H. (red.) 2012: *Syntheserapport over de aanpak, methodiek, resultaten en aanbevelingen van het WO I erfgoed onderzoek*, (onuitgegeven rapport).

VERBOVEN H. 2014: De Westhoek ondermijnd, *M&L Monumenten, landschappen en archeologie*, jg. 33-1, 6-27.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1 Omgevingsplan

5.2 Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3 Kaarten en figuren